

Eesti kõrghariduse roll uue majanduskasvu saavutamiseks

*Karl Mumm
Tartu Ülikool*

Majanduse madalseis on andnud meile ise ravimi, mille abil me saame Eesti majanduse uuesti kasvuteele – motivatsiooni. Tõepoolest on kõrgharidus see tööriist, mis koostöös motivatsiooni ja huviga hakkab parandama hetke majanduslikku olukorda. Praegu on majanduskasvuks vajaminev kõrgharidus juba spetsialistide poolt omandatud ja ootab vaid võimalikult tulusalt tööle rakendamist. Selleks, et kasvatada pilvedele ehitamata majandust ka pärast surutisest väljumist, tuleb kõrghariduse pakkumisel õppida praegusest olukorrast.

Majandussektori esindajaks võib pidada ettevõtlust, mis eristub teistest valdkondadest juba oma nime poolest. Ettevõtlus, mille edukus peegeldub otseselt märksõnades pealehakkamine, sihikindlus ja teotahe, ei peaks aga olema vaid spetsialiseerumise võimalus ülikooli lõpetajale, vaid eluviisiks igas vanuseastmes õppijale. Majanduslikust mudelist eeskujuga võttes võib koolist saada õpilastele aina kasvav võimalus eneseteostuseks. Majanduse hea käekäik huvitab meid kõiki ja kui selle huvi saaks juhtida ka koolisüsteemi, siis aitaks majandus ennast seeläbi ise edendada.

Kõrgharidus – see ei tähenda ainult saada palju teadmisi oma ala professionaalidelt, vaid oskust olla ise ettevõtlik, õpihimuline ning huvitatud. Kõrghariduse omandamise eelduseks on suur huvi oma ala vastu ja oskus ning tahe õppida. Ei saa nõuda õpitavat, kui puudub pädevus seda vastu võtta. Seetõttu leian, et peaks vaatluse alla võtma ka üldhariduskoolid, mis loovad eeldused kõrghariduseks, eeldused õppimiseks.

Praegune süsteem, mis soosib õpilastes süvenenud huvi tekkimist alles kõrgkoolis, ja olukord, kus õppejõudude ridu on harvendanud põhiliselt teadustööpõhine tasustamine, nõuavad noortepoolset initsiatiivi. Tihti on suure koormusega toimetulekuks kasutusele võetud valikvastustega eksamid, sest vastasel juhul ei jääks lihtsalt aega sadade tudengite tööde kontrollimiseks. Koolis ära õpitud faktipõhiste tööde selgeks õppimise harjumust see aga muuta ei suuda. Ma näen sellele olukorrale kaht lahendust: võrdsustada õpetamine teadustööga või tekitada ettevõtjale omane huvi ja enesetäiendussoov juba lapseeas. Väga raske on teha muudatusi haridussüsteemis, sest selle muutuse õnnestumine saab selgeks alles pika aja möödudes. Nõnda ongi lihtsam

süüdistada õpetajaid ja proovida nende käitumist muuta. Õpetajad peavad aga kinni pidama etteantud süsteemi raamidest ehk riiklikust õppekavast, mistõttu püsiva huvi ja süvenemise loomiseks puudub aeg.

Õpetaja ametikoha prestiiž on Eestis teenimatult madal. Kõige prestiižsemad õpetajad on tavaliselt need, kellelt oodatakse suurimat teadmiste arsenali ja kelle töö kõige otsesemalt eksamite näol ka hinnangu saab. Koolitee algab aga algklassidest ja seal on ka praeguses koolipildis minu meelest suurim ebaõiglus. Algklasside õpetajat peetakse lihtsalt kõige elementaarsemate teadmiste andjaks. Ometi saadakse just selle õpetaja käest tõekspidamised ja suhtumine õppimisse, mille valguses läbitakse eesootavad klassid. Mina leian, et algklasside õpetaja võiks suurema osa õppetööst pühendada lastes uudishimu tekitamisele ja aidata õpilastel ise leida lahendusi selle rahuldamiseks. Kui läheneda õppimisele loominguliselt, avastuslikult ja ettevõtlikkust soosivalt ning arendada õpilastes seda lähenemisviisi juba varajases koolipõlves, aitaks see noorel ka pikemas perspektiivis õppimisest huvituda. Huvi ja ettevõtlikkust on vaja üleval hoida, et noor tahaks omandada kõrgharidust mitte hariduse enese pärast, vaid selleks, et oma ideid ka paremini rakendada.

Kui esimestes klassides on hoolega suur hulk edaspidiseks eluks väga vajalikke teadmisi pähe tuubitud, on hilisemates klassides seni hooleta jäetud loovust ja teadmiste väärtustamist oma ainesse väga raske integreerida. Põhikooli õpetajatel, kes hakkavad õpetama algklassidest tulnud klasse, mis on seni üles kasvanud põhimõttega, et koolis käiakse, sest peab, ja õpitakse, et hindeid saada, on huvi tekitamine õppimisse kui enesetäiendusse keeruline.

Huvita suure hulga faktide õppimise juures puudub eneseteostus ja seejuures halbade tulemuste saavutamine kaotab huvi veel enam. Alaline hindamine võtab noortelt julguse eksida, sest ebaõnnestumine jääb harva hinde näol karistuseks. Julgus proovida oma klassikaaslaste ees tegevusi, mis võivad lõppeda nii õnnestumisega kui ka läbikukkumisega, suurendab oluliselt tõenäosust, et ka pärast kooli julgetakse rohkem plaane ellu viia ja seeläbi rohkem saavutada.

Õpetades juba varakult noori nende plaane täide viima ja seejuures õppima vajaminevat iseseisvalt juurde, tagame majanduse jätkuva tõusu kõigi kõrghariduse valdkondade kaudu. Majanduskriis sunnib paljusid inimesi algatama projekte, mida nad tavaoludes ei julgeks teha, ja õnnestumine annab neile pealehakkamist ka majanduskriisile järgneval

ajal. Soovides töötada majanduse pideva kasvu suunas, on tarvis noortele juba varakult näidata, et julge pealehakkamine on pool võitu.